

liikkuu, he häpeäisivät häntä soimata. Sen takia: "Isä anna heille anteeksi, sillä he eivät tiedä, mitä he tekevät." — Ja eräs vanha nainen, joka oli ottanut osaa Kommunin kapinaan ja ollut karkoitettu Uuteen Kaledooniaan lausui huo'aten, kun sai kertoa kurjuudestaan: "Milloinka saa odottaa uuden mullistuksen tuloa?"

Nykyinen tila ei suinkaan ole mikään paratiisi: työläisnaisellekaan, heille vielä vähemmän kuin miehille. Kapitalismi on aseman pilannut. Naisista voi vielä suuremmalla syyllä kuin miehistä käyttää kuuluisan prof. Huxley'n sanoja: "En epäile lausua mielipiteenäni, että jos on totta että tietojen lisääntyminen, suuremman vallan saavuttaminen luonnon yli, joka on edellisen seurauksena, ja rikkaus, joka seuraa tätä saavuttamista, eivät ole omiansa aikaansaamaan mitään muutosta kurjuuden laajuuteen ja ankaruuteen, joka on yhteydessä ruumiillisen ja siveellisen rappeutumisen kanssa kansan pohjakerroksissa, niin silloin tervehtisin jonkun ystävällisen kiertotähden tuloa mielihyvällä, joka lakaisisi pois koko maapallon".

Maapallo voi kyllä jäädä paikoilleensa, mutta ihmiskunnan onnen takia täytyy kapitalistisen järjestelmän kukistua. Siinä häviössä nousee ihmiskunta uuteen, puhtaampaan elämään.

Punanen Viesti 1911.

Sosialismi ja kasvat.

PROLETAARILAPSEN KASVATUS

I.

Montaigne (lue: Montänj † 1592), Comenius († 1870), Locke († 1704), Rousseau (lue Rusoo † 1778), Pestalozzi († 1827), Herbart († 1841), Fröbel († 1852), Diesterweg († 1866) — siinä suurimmat kasvatuksen ja kasvatustieteen edustajat.

Mutta jos me tarkastamme näiden edustamia suuntia lähemmältä, niin huomaamme, että he oikeastaan jakautuvat kahteen suureen pääryhmään. Toiset ovat individuaali-, toiset sosiaalipedagoogeja; jälkimmäiseen ryhmään voi varsinaisesti lukea ainoastaan Pestalozzin, Fröbelin ja Diesterwegin, vaikka toisetkin, varsinkin Comenius, ovat laskeneet jonkun perustuksen tälle suunnalle.

Individuaalisen suunnan edustajat käsittävät kasvatettavan lapsen pääasiallisesti yksilölliseltä kannalta, ottaen suhteellisesti rajoitetussa määrässä*) lukuun sosiaaliset olosuhteet, huolimatta siitä, että jo Aristoteles, muinaisuuden suurin filosofi, väitti, että ihminen ehdottomasti on "yhteiskunnallinen olento".

Pestalozzi, jota syystä prof. Ziegler kutsuu "suurimmaksi pedagogiseksi älyksi, mikä milloinkaan on elänyt" (Gesch. der Pädag. siv. 273) on oikeastaan yhteiskunnallisen kasvatustieteen aatteellinen perustaja. P. ei ollut eikä hän liioin siihen aikaan voinutkaan olla varsinainen sosialisti, mutta hän ymmärsi jo silloin jotenkin selvästi, että kasvatustieteelliset ja taloudelliset olot ovat sangen läheisessä yhteydessä toisiinsa. Eikä tuo jako individuaali- ja sosiaalipedagoogeihin perustukaan muuhun kuin taloudellisten olosuhteitten määräämisvaltaan tällä, niinkuin muillakin aloilla.

Antiikin jotenkin sosiaalinen katsotkan muuttui virallisen kristinuskon eli papillisuuden valtaan päästyä individualiseksi: jokaisen tuli pitää huoli omasta persoonastaan ja haudantakaisesta elämästä vaikkapa munkki-, nunna- tai erokkoelämän kautta. Sen parempi ei ollut feudaalinen, aatelinen katsanto ja käsitys: individualismi ja itsekkyyks rehotti. Ja samaa jatkui porvarivalankin aikana: pääasia oli pitää kiinni omasta persoonastaan ja omasta hyödystään (Manchesterioppi).

Täten pääsi luonnollisesti individuaalinen käsitys kasvatustieteenkin alalla valtaan. Pestalozzi oli, kuten sanottu, ensimmäinen, joka rupesi katsomaan asiaa, s. o.

*) Ziller, Herbartin ehkä etevin oppilas ei anna tälle suunnalle mitään merkitystä.

kasvatusta korkeammalta, yleisemmältä, yhteiskunnalliselta kannalta.

Tosin huomauttaa jo Montaigne ympäröivän elämän kasvattavasta merkityksestä, mutta vasta Pestalozzi oivalsi täydelleen yhteiskunnallisten olojen soveltamisen ylen tärkeäksi kasvatuksenkin alalla. Hän huomasi alempien kansankerrosten kurjan tilan, seuraukset porvariston uudesta vallasta, hän huomasi, että maailma on täynnä viheliäisiä, syvästi turmeltuneita olentoja ja hän oivalsi, että tämä johtuu omaisuuden epätasaisuudesta. Kirjassaan "Lainsäädäntö ja lapsenmurha" hän heittää kovia syytöksiä yhteiskuntaa vastaan, joka hänen mielestään on ikäänkuin kolmekerroksinen rakennus; sen alimmassa kerroksessa asuu suunnaton ihmislauma, jolta puuttuu raitista ilmaa ja päivänpaistetta. "Me emme tunne palvelijamme pojassa elävää sielua, joka, kuten me, pyrkii täydelleen tyydyttämään ihmisyytensä vaatimuksia. Ei, kurjan, onnettoman, häviöön joutuneen poika ei ole olemassa ainoastaan rataa pyörittääkseen, jonka kierto kohottaa ylpeän porvarin korkealle." P. vaatii "alimpien kerrosten korottamista tilanteista ja olosuhteista, jotka tekevät korkeampien voimien puhtaan kehittämisen ihmisluonteessa mahdottomaksi". Hän esittää kyllä (esim. Arner'in persoonassa) romaanissaan "Lienhard ja Gertrud", mitenkö köyhien tila on suorastaankin kohotettava —tosin hän ehdottaa, kuten luonnollista, pikkuporvarillisia keinoja —, mutta Pestalozzi ei anna ulkonaisille olosuhteille minkäänlaista ratkaisuvaltaa ihmisen kehityksessä, eikä hän sen takia näitä, jos ne ovat estämässä, etupäässä pyri poistamaan, vaan hän arvelee, että ihmisen, kurjimmankin kohtalo on kohotettavissa melkein yksin kunnollisen kasvatuksen kautta. Tämän kautta voi "ihminen itse tehdä olosuhteensa", sanoo Pestalozzi. Kasvatus voi kohottaa koko kansan itsenäisyyttäkin, ja sen takia vastustaa sitä kiiwaasti Helidor, ruhtinaan ministeri, koska hyvin kasvatettua kansaa ei voi mielin määrin hallita.

Tämä on tietysti oikein, mutta muuten asettaa P. kasvatuksen vaikutuksen ulkonaisiin oloihin epäilemättä

liian korkealle. Kasvatus ja sivistys eivät yksin voi kohtaa alempia kansankerroksia taloudellisesta ahdinkotilasta. Siihen tarvitaan muitakin keinoja. Mutta se on P:n suuri ansio, että hän oivalsi kasvatuksen ja sivistyksen suuren merkityksen sosiaalisessa uudistustyössä. Koko ihmiskunta on esteettömästi tehtävä osalliseksi yleisestä sivistyksestä: kasvatuksella on suuri tehtävä.

Mutta Pestalozzi ei kasvatuksellaan tarkoittanut ainoastaan tietojen kartuttamista varsinkin kansojen syvässä riveissä, vaan koko sisällöllisen ihmisen muuttamista ja parantamista. Hän asettui täten jonkunlaiseen vastakohtaisuuteen Comeniusta ja vielä enemmän filantropinistejä vastaan, mutta "hyödyllisten" tietojen halveksiminen tai vähäarvoisempaan pitäminen kasvatuksessa vei varsinkin hänen seuraajansa liiankin pitkälle, ja vastapainon muodosti Diesterweg, uudemman kansakoulun luoja, josta täten tuli jonkunlainen "käytännöllinen Pestalozzi", tämän ja Comenius'en yhteisluoma.

Pestalozzi oli jo tarkasti mieliin teroittanut, että kaikki kasvatus tarkoitti "pään, sydämen ja käden harjoittamista", toisin sanoen, että ymmärryksen ja tunteen kasvatuksen ohessa kasvatus työhön työn ja toiminnan kautta on visusti silmällä pidettävä. Ihmisen tulee yhdistää käytännöllinen työ oppimiseen, molempien tulee käydä käsi kädessä. Tämän aatteen omisti itsellensä suuri sosialistinen utopisti Robert Owen ja mitä suurimmassa määrässä Fr. Fröbel, lastentarhojen luoja. Fröbel on nykyään niin suuresti suositun "työkoulun" varsinainen tienraivaaja, mikäli on kysymys lapsen nuoremmasta iästä. Ihminen on muka ennen kaikkea kasvatettava työhön ja toimintaan, mutta koska Fr:n käsityksen mukaan lapsi kuuden ensimmäisen vuoden kuluessa on enemmän muitten vaikutuksen alainen kuin koko muuna elinaikana, on työhön totuttaminen heti ainakin kolmannelta ikävuodesta aloitettava. Pikkulapsen työnä on leikki ja sen takia on leikki tähän suuntaan sopivalla tavalla ohjattava. Lasta ei saa totuttaa ainoastaan passivisuuteen, vastaanottavaisuuteen, eikä vain jäljittelemiseen ("Nach-

machen”), vaan ennen kaikkea omatakeiseen toimintaan (“Machen”) jo leikissäkin, sillä siinäkin se löytää uusia totuuksia, kun se itsenäisesti toimii, vaikkapa vain leikin muodossa. Tämän vaatimuksen, joka sisältää suunnattoman paljon, teki jo Montaigne (Spontanéité), vaikka ei sille kasvatuksessa vielä löytynyt sopivaa muotoa. Ja kun koko tämä varhainen toiminta tapahtuu pienessä yhteiskunnassa, lastentarhassa, tottuu lapsi jo varhaimmasta iästä saakka yhteiskunnalliseen työhön. Tämä on juuri Fröbelin suuri edistysaate kasvatuksen alalla, jonka mahtava vaikutus ulottuu meidän sosialismin alaisiin päiviimme saakka: jo Fourier kehitti Fröbelin ajatuksia. Fröbelin merkitys kasvatuksen alalla on sitä suurempi, mitä välttämättömimmiksi lastentarhat nykyisessä kapitalistisessa yhteiskunnassa ovat käyneet, nämä laitokset kun pakostakin vaativat itsellensä aina vain suurempaa tunnustusta varsinkin sosialistien keskuudessa.

Vaikka siis sekä Pestalozzi—Diesterwegillä että Fröbelillä kasvatuksen toteuttamisessa oli syvästikin sosiaalisia näkökohtia, vieläpä perustaviakin tässä suhteessa, edellisillä siinä, että he tahtoivat ulotuttaa kasvattavan tietoisuuden kansan syvimpiin kerroksiin, siten kohottaakseen näiden yhteiskunnallista tilaansa taloudellisessakin suhteessa ja Fröbelillä siinä, että hän vaati kaikkien lasten kasvatusta yhteiskunnalliseen työhön ja toimintaan yhä välttämättömissä yhteislaitoksissa, niin on ehkä selvemmin prof. Natorp, uudemman sosiaalipedagogiikan perustaja, lausunut ilmi, että kasvatuksenkin alalla “ihminen siihen katsoen, mikä hänet ihmiseksi tekee, ei ole ensiksi yksityisenä olemassa, sitte myöskin astuakseen toisten kanssa yhteyteen, vaan hän ei ole ilman tätä yhteyttä ollenkaan ihminen”. On kerrassaan ilmeinen erehdys, että ihminen on yksinäinen olento; jokaisessa yksityisimmänkin elämän suonenlyönissä kiertelee henkisesti ja ruumiillisesti yhteisyyden elämä.”

Eräs toinen uudemman sosiaalipedagogiikan edustaja, P. Bergemann väittää niinkään Sozial Pädagogik

nimisen kirjan esipuheessa, että "ihminen tulee ihmiseksi ainoastaan inhimillisen yhteiskunnan kautta" ja että "kasvatusta ilman yhteisyyttä ei ole olemassa."

Individuaalipedagogiikko erehtyi suuresti siinä, ettei se huomannut, miten lapsikin on täydellisesti sosiaalinen olento; miten voi edes individuaalisestikaan kasvattaa lasta hyvin, ellei tarkasti pidä lukua yhteiskunnallisista edellytyksistä; miten ei ole, kuten Rühle (Grundfragen der Erziehung s. 18) huomauttaa, olemassa mitään "normaalilasta", jossa olisi kaikki sosiaaliset edellytykset yhtäläisesti. Mutta eivät Pestalozzi ja Diesterweg, ei edes Fröbelkään, riittävästi tätä seikkaa silmällä pitäneet, eivätkä ulottaneet uudistavia periaatteitansa koko kasvatukseen; ja sen takia heitä voi pitää ainoastaan sosialipedagogiikan tienraivaajina.

Ihmisen ruumiilliseen ja henkiseen muodostumiseen vaikuttaa ennen muita kaksi seikkaa: perinnöllisyys ja ympäristö ("milieu").

Edellinen on kovin mahtava tekijä tässä suhteessa. Ja perinnöllisyys vaikuttaa aina kolmanteen ja neljanteen sukupolveen saakka — vieläpä kauemmaksikin. Tunnettu ranskalainen raittiusharrastaja Legrain kertoo ("Herédité et Alcolisme s. 348), mitenkä eräs juoppo, joka viinahulluudesta oli 8 kertaa ollut hulluinhuoneessa, oli siittänyt 9 lasta, joista 4 kuoli ensimmäisellä ikävuo-dellaan ja 5 oli hyvin hermosairaita; 5 siskoa oli kuollut kouristuksista pikkulapsina, 3 muuta oli houruja; isäkin oli juoppo ja isoisä samoin. Vielä hirvittävämmän esimerkin esittää prof. Polmann (Rühle m. t. siv. 28: erään naisjuopon jälkeläisistä, kaikkiaan 719, oli 181 ilotyttöä, 76 murhaajaa ja pahantekijää, 142 maankuljeksijaa, jotka tuottivat valtiolle yli 6 milj. menot. Samanlaisia esimerkkejä on muitakin.

Mutta ehkä vielä mahtavampi on ympäristön vaikutus ihmiseen. Kuten ylempänä mainittiin, huomautti tästä jo Montaigne kasvatuksen alalla, ja varsinkin Buckle ja hänen perästään Taine ovat tästä tehneet päätekijän ihmisen muodostamisessa etenkin henkisessä suhteessa. Kaikissa tapauksissa on molemmilla seikoilla

erinomaisen suuri vaikutus ihmisen luonteeseen ja kehitykseen, niin suuri, että on monasti nostettu kysymys, voiko varsinainen kasvatustapa, olkoonpa se minkä tahansa enää muuttaakaan, minkä perinnöllisyys ja ympäristö ovat luoneet. Kant. esim. vastaa tähän myöntävästi, Schopenhauer kieltävästi. Epäilemättä on kuitenkin edellinen oikeassa, kuten tuonnempana selviää; vaikka moni innokas kasvattaja kyllä on kasvatuksen merkitystä liioitellut eikä se voi kovinkaan suuria aikaansaada, jos sekä perinnöllisyys että ympäristö on aivan vastassa. Prof. Forel on sangen sattuvasti lausunut: "Ennen kaikkea tulee synnyttää kelvollisia, perinnöllisiä ihmisarvoja ja sitte kasvattaa nämä yhtä kelvollisesti ja yhteiskunnallisesti".

Tunnettu filosofi ja pedagoginen teoreetikko prof. Dilthey on väittänyt, että "yleinen kasvatustapa" on kerrassaan mahdoton. Vaikka Dilthey omalta näkökannaltaan on tullut tähän johtopäätökseen, on väite oikea. Eri kulttuuri- ja yhteiskunnalliset olot vaativat erilaisia kasvatustapojen perusteitäkin. Kun esim. haudantakainen elämä oli ihmisille pääasiana, oli uskonnollinenkin kasvatustapa etusijalla. Porvariston valta, joka vastusti kirkkoa, maallistutti koulun, mutta nykyinen aika, jolloin uskonto taas on saatava porvarivallan tueksi proletariaattia vastaan, vaatii taas kasvatustavan pysyttämistä uskonnollisessa hengessä: ennen niin uskonnonvastainen porvaristo on käynyt tämän vaatimuksen kannattajaksi. Sillä virallinen kristinusko on haudantakaisilla lupauksillaan erinomaisen omiansa rauhoittamaan köyhälistöä sitä riistettäessä, kuten ennen kapiinoivaa porvaristoa, ja sama virallinen kristinoppi, joka ennen kaikkea teroittaa mieleen nöyryyttä, ei taas yhtään sovi köyhälistölle, jonka täytyy taistellen ja vastustaen luottaa omaan voimaansa ja itsetietoisuuteensa.

Ja näin on aivan luonnollista, että nykyäänkään ei voi olla yksi yleinen kasvatustapa, vaan ainakin kaksi, porvarillinen, vanhoillinen ja proletaarinen, uudenaikainen,

uusiin yhteiskuntaoloihin sovitettu varsinainen ja johdonmukainen sosiaalipedagogiikka, joka tarkasti ottaa huomioon yhteiskunnalliset olosuhteet, sosiaaliset näkökohdat kaiken kasvatuksen sekä perusteena että loppu-tarkoituksena; välimuotoja on kyllä sen ohessa muutamia, kuten esim. Natorpin enemmän porvarilliseen kallistuva ja Bergemannin, joka on enemmän proletaarista laatua.

Jos tämä on oikein — ja sitä tuskin totuutta etsivä voi epäillä — niin on aivan paikallaan, jos väittää, että löytyy erityinen proletaarinen kasvatustapa, joka oikeastaan on johdonmukaisesti kehittynyt sosiaalipedagogiikka, ja että voi esittää vastattavaksi kysymyksen: "Miten on proletaarinen lapsi, 70—80% enemmistön lapsi, kasvatettava?" "Mitä sen kasvatusta varten ennen kaikkea vaaditaan? Ja "miten on se tähän asti kasvatettu?"

Saadaksemme tähän vastauksen, täytyy olla selvillä siitä, mimmoinen on todellisuudessa proletaarinen lapsi.

Ja silloin on ensiksi vastattava kysymykseen: "mimmoinen on proletaarinen äidin, tuon lapsen synnyttäjän tila?"

Marx torjui jo Kommunistisessa Manifestissa puhevalla ivalla porvarillisen syytöksen, että sosialistit (silloiset kommunistit) muka hävittävät perheen, valtion varsinaisen kulmakiven. "Perheen hävittäminen! . . . Porvarilliset puheenparret perheestä ja kasvatuksesta, vanhempien ja lapsien pyhästä suhteesta toisiinsa, tuntuvat sitä tympäisevämmiltä, mitä enemmän suurteollisuuden vaikutuksesta kaikki, perheen siteet köyhälistöstä hävitetään ja lapset muuttuvat tavalliseksi kauppatavaraksi ja työkoneeksi." Ja "Kapitalisminsa" ensimmäisessä osassa (etenkin 8:nnessä luvussa) hän laveasti puhuu tästä asiasta: mitenikä naisen (vaimojen ja lasten) työ käypi yhä välttämättömämmäksi ja tavallisemmaksi ja siten perheen siteet pitkän työpäivän nojalla höltyvät.

Ja mistä tämä johtuu? Sombart on etevässä pik-kuteoksessaan "Das Proletariat" (v. 1906) huomauttanut (siv. 8), että v. 1895/96 oli 68,7% :lla Preussin koko väestöstä vähemmän kuin noin 1,200 Smk. vuositulot ja hän lisää: "tämä suhde on jotenkin sama kaikissa kapitalistisissa maissa. Epäilemättä on tosiasia, että proletaariset olennot tulevat yhä lukuisemmiksi, mikäli kapitalistinen talousjärjestelmä laajenee". Rühle ("Das proletarische Kind" siv. 31) huomauttaa, että Saksan maalaistyöntekijä keskimäärin ansaitsee 540 Smk., mutta valtion postihevosen ravinto ja hoito vaativat 900 Smk. vuodessa! Työläinen, ihminen on kaikkialla monasti huonommassa taloudellisessa tilassa kuin tavallinen juhta! Ja tähän tulee lisäksi, että, kuten Sombart (m. t. siv. 63) todistamalla väittää, "sadat tuhannet ja huonoina aikoina miljoonat työhaluiset ja työkykyiset ihmiset ovat kulttuurimaissamme puutteen ja nälän vallassa, koska yhteiskunnalla ei ole mitään työtä niille antaa". Ymmärrettävissä on, että näin ollen työläisperheen ravinto melkein aina on riittämätön ja varsinkin, että asumusolot ovat mitä kurjimmat.

Ja työläisperheen taloudelliset olot olisivat vielä kurjemmat, elleivät perheen vaimot niin suuressa määrässä kartuttaisi perheen tuloja. Henriette Fürth (Die Mutterschaftsversicherung siv. 7) tietää kertoa, että virallisen tutkimuksen mukaan vähintään puolet, mutta monin paikoin $\frac{3}{4}$ työläisperheen tuloista Saksassa on tehtaissa työskentelevien perheenvaimojen ansiota. Miehen ansio yksin ei riitä. Ei voi kummastella, että, kuten Levenstein (Die Arbeiterfrage siv. 245) kertoo, moni vaimo, sairaskin, vastaa miehellensä, kun tämä kehoittaa häntä pysymään kotona: "Me tarvitsemme rahaa. Meillä on kuusi lasta". Toht. Dorn on (Archiv für Rechts. u. Wirtschafts phil. V, 1, 85) näyttänyt toteen, että esim. Saksassa — ja tässä kuten monessa muussakin suhteessa ovat olot muissa edistyneimmissä maissa pääasiallisesti samanlaiset — kolmas osa kaikista ansiotyötä harjoittavista on naisia, että kahta miestä kohti tässä suhteessa tulee yksi nainen ja että

puolet kaikista ansaitsemiseen kykenevistä naisista jo harjoittaa ansiotyötä. Rühle (Das. prol. Kind s. 34) huomauttaa, että 46,2% ansiotöissä olevista naisista on naimisissa. Ja rouva Fürth (m. t. siv. 7) on osoittanut, että kahdentoista vuoden kuluessa (1895—1907) naitujen vaimojen luku tällä alalla on kasvanut 58,88 %:lla, mutta naimattomien luku vain 24,13 %:lla ja leskien 5,96 %:lla. Tämä näyttää, miten suureksi tekijäksi naidun naisen ansiotyö perheen tuloissa on kasvanut.

Jos äiti on poissa työstä, joka suoritetaan ulkopuolella kotia, on seuraus, että perheen tuloista ainakin puolet tippuu pois. Jos hän taas menee työhön kodin ulkopuolelle, ei hän voi imettää rintalapsiaan, jotka siten todistettavasti kuolevat vielä varmemmin. Ja tuossa työssä myrkyttää hän usein itsensä ja kohdussa makaavan lapsensa, hän vahingoittaa sitä samoin liian pitkällä tai liian raskaalla työllä. Jos hän on kotona, riutuvat äiti ja kohtulapsi; jos hän menee työhön, niinikään. Kamala vaihtoehto! Kapitalistisen järjestelmän hirvittävin myrkkykukka! Ja avioton lapsi, joka syntyy maailmaan yhtä viattomana kuin aviollinen, mitä kaikkea se saakaan kärsiä! "Äpärälasten" kuolevaisuus onkin paljoa suurempi kuin toisten työläisvaimojen lasten, joiden kuolevaisuus taas on melkoista suurempi kuin keskisäädyn ja korkeampien kerrostien: suhdeluvut ovat 352, 305, 173 ja 89 % (H. Fürth m. t. siv. 24). Aviollisista lapsista yleensä elää $\frac{4}{5}$ ensimmäisen vuoden yli, aviottomista $\frac{2}{5}$, siis puolet edellisistä. "180,000 aviotonta lasta Saksassa, joista $\frac{2}{3}$ joutuu houruinhuoneisiin tai vankiloihin. Ja sitte nuo 30,5 % rintalapsia, jotka työläisperheissä kuolevat. Hirveä laskuesimerkki... Autuaat kuolevat, kolmenkertaisesti autuaat vielä syntymättömät", huudahtaa Hedvig Dohm Sos. Monastheftissa (v. 1912 siv. 747).

Mutta eloon jääpi koko joukko, joiden ruumis on niin huonossa tilassa, ettei siitä ole juuri mihinkään, ja joiden hoito yleensä jääpi hyvin vaillinaiseksi. Joku vanhempi lapsi, isoäiti tahi tuttava voi, mikäli ehtii,

katsoa näitä (lue Gyldholmin romaania!), mutta kasvatuksesta ei tavallisesti voi olla paljon puhetta. Äiti ei ulkotöiltään ja kotiaskareiltaan paljoa ehdi, vaikka kuinka ponnistaisi: sen he kyllä monastikin tekisivät ja tekevät, minkä voivat. Varsinkin sosialidemokraattiset naiset, jotka tässä suhteessa esim. erään ei-socialidemokraattisen naisen, rouva Adelt'in todistuksen mukaan ovat korkeimmillaan (k. Ellen Key, *Barnets århundrade* I siv. 94).

II.

Mitä siis vaaditaan kaikkein ensiksi kelvollisen lastenkasvatuksen aikaansaamiseksi köyhälistön piireissä? Äitiysvakuutusta ja lastentarhoja ja tietysti sen ohessa lyhennettyä työaika ja elatuskustannusten mukaan korotettuja palkkoja. Äitiysvakuutus suojelee äitiä ennen ja jälkeen synnyttämisen niiltä vaaroilta, jotka uhkaavat häntä ja syntymätöntä tai äsken syntynyttä lasta. Ja lastentarhat antavat niiden äitien lapsille suojaa, jotka eivät voi pysyä kotona lapsiaan hoitamassa. On kyllä helppo sanoa, että tällaisissa yleisissä kasvatustilaisuuksissa, jommoisia lastentarhat ovat, kasvatetaan jonkunlaista "inhimillistä tusina-, inhimillistä tehdastavaraa" (Bergemann, m. t. siv. 249), mutta samaa voisi sanoa myöhemmästäkin koulukasvatuksesta n. s. "hovimestarikasvatuksen" rinnalla. Lastentarhat ovat ainakin nykyisessä yhteiskunnassa välttämättömän tarpeen, mutta ne sittekään, kun niitä ei voi olla riittävästi, eivät liian paljon auta, puhumattakaan siitä, ettei niitä ole aina oikein järjestetty ja hoidettu. Ellei niitä olisi jossain määrin, olisi asiain tila vielä sietämättömämpi.

Sombart lausuu äsken mainitussa teoksessaan (siv. 44): "Jääpi sitte lapsi (köyhälistön) perheen viimeiseksi jäännökseksi. Lapsi joka viettää parhaan osan elämästään kadulla. . . , joka ruumiillisesti ja henkisesti kasvaa suureksi keskellä myrkytettyä ilmaa. Varsinkin. . . muuttuu suuri proletaaritalo laitokseksi, jossa lapsia järjestelmällisesti pilataan ja paheeseen houkutellaan. . . . Voi aina vain kummastella, että näistä suopesistä

sittekin niinkään monta kunnollista miestä ja naista lähtee maailmaan. Kuinkahan kauan vielä?"

Ja sama huudahdus on toisella älykkäällä porvarillisella kirjailijalla Ellen Keyllä. En voi olla tässä lainaamatta sivua hänen kaksinidoksisesta teoksestaan lapsen kasvatuksesta ("Barnets århundrade I", siv. 74). "Niin kauan kuin", sanoo hän, "yläluokka itse esiintyy raakana, kohtuuttomana, nautinnonhimoisena, vetelehtivänä; niin kauan kuin enemmistön elämäntarkoituksena on rahojen ansaitseminen ja rahojen tuhlaaminen; niin kauan kuin monet voivat syödä tekemättä työtä ja monet eivät saa työtä, jotka sitä ovat hakenet; niin kauan kuin ylenpalttinen ylöllisyys elää ylenpalttisen kurjuuden rinnalla, ei yläluokalla ole mitään oikeutta vaatia parempaa alaluokkaa. Nykyinen yhteiskunta luopi ja ylläpitää semmoista yhteiskunnallista järjestelmää, jonka vaikutukset sitten näyttäytyvät taloudellisissa rikoksissa sekä ylä- että alaluokassa. Ei ole kummallisempaa, että suuri kaupunki on täynnä poikavintiöitä, kuin että pilaantunut juusto on täynnä matoja.

Pilaantunut kotielämä, kurja koulujärjestelmä, liian aikainen tehdaselämä, tylsistyttävä katuelämä — se se on, mitä suurkaupunki tarjoaa alaluokan lapsille, ja se on paljoa kummallisempaa, että ihmisluonteen paremmat vaistot sittenkin useimmin alaluokassa pääsevät voitolle, kuin että ne välistä eivät sitä tee."

Tuo vanha tuomiopäivien profeetta on tässä suhteessa puhunut sanoja, joiden pitäisi kaikua vallanpitäjien korviin, varsinkin niiden, jotka pampulla tahtovat "pelastaa poikavintiöt yhteiskunnalle". Kun Ruskin on esittänyt alaluokan raa'at halut ja alhaiset ajatukset, sen kivulloiset ruumiit ja turmeltuneet mielet, jatkaa hän: "Mutta nämä ihmiset, semmoisina kuin he ovat, ovat kuitenkin pyhimmät, täydellisimmät, puhaimmat ihmiset, joita maa nykyään voi esittää! Sillä olkootpa vain semmoisia, jommoisiksi olen heidät kuvannut; mutta vaikka he ovat semmoisia, he kuitenkin aina ovat pyhempitä kuin me, jotka olemme heidät jättäneet semmoiseen tilaan".

Niin kauan kuin nykyinen yhteiskuntajärjestelmä kestää, täytyy köyhälistön vaatimalla vaatia, että sillä on niin paljon kuin suinkin lastentarhoja, joissa köyhälistön äidit, perheen toimeentulon tähden tehtäisiin suljettuina, saavat lapsillensa hoitoa ja hoivaa. Ja mitä kovemmin vaatii, sitä paremmin saa. Eikä lastenkasvatus, jos se on hyvää, suinkaan ole halveksittavaa. Sillä tulee ottaa huomioon, että, jos useammilla vanhemmilla olisikin aikaa lastensa kasvatukseen, hyvin monella, epäilemättä enemmistöllä sekä ala- että yläluokassa ei ole kykyä eikä monasti haluakaan lapsenkasvatukseen, puhuttakoon siitä kuinka kauniisti tahansa.*) Mietittävä on tosiaan, mitä Heinr. Schulz ("Die Schulreform der Sozialdemokratie" siv. 124) lausuu: "Isän ja äidin alkuperäinen rakkaus lapsiinsa ei kärsi mitään tulevaisuuden julkisesta kasvatuksesta" (josta jo nykyään lastentarhat suorittavat tehtävien osan). Vanhemmat katselevat lapsiaan omien etujensa silmillä ja he tekevät siten usein lapsille vääryyttä. Tämä vääryys supistuu mahdollisimman vähäksi, jos kasvatuksen tehtävät uskotaan ammattikasvattajille, jotka sitä varten ovat saaneet itse tarpeellisen perusteellisen kasvatuksen."

Ja jos pitääkin, kuten yleensä tähän asti on ollut tavallista, äidin ja isän kasvatusta ensimmäisinä ikävuo-sina parempana — näin ajattelevat uusimmista socialpedagoogisista kirjailijoista esim. Rühle (Grundpr, siv. 31), Ellen Key ja Bergemann — niin täytyy ainakin väliasteena itse kasvatuksen nimessä vaatia lastentarhoja ja senkaltaisia laitoksia, kunnes työajan lyhentämisellä saadaan kansan suuren enemmistön isille ja äideille riittävästi aikaa lastensa kasvatukseen. Sitä ennen ovat runoilijan sanat suuressa määrin ainoastaan pelkkää sanahelinää:

"Sill' riemuisella soitollansa
Se lapsikultaa tervehtää,

*) H. Spencer väittää: "Lasten kasvatus ruumiillisessa, siiveel-lisessä ja henkisessä suhteessa on hirveän puutteellinen. Ja se on sitten suuressa määrin siitä syystä, että vanhemmilta puuttuu oikea tieto lapsien kasvatuksesta."

Jok' alkaa maalla matkoansa,
 Leväten unta lempeää;
 Tään osat matkan kohtalossa
 On vielä onnen kainalossa;
 Nyt äidinrinnan hellä lempi
 On heikon armas aamuhempi —."

"Viisaasti hallitkaa
 Perheessä vallitkaa
 Opiksi tyttöjen
 Ohjeeksi poikien;
 Kädet nuo,
 Lakkaamatta,
 Tuloja tuo
 Taukoamatta." (Schiller).

Kun proletaarilapsi on päässyt lastentarhaiän yli, noin 6—7 vuotiaaksi, olisi hänet pantava kansakouluun, jotta hän tulevaisuudessa tietojensa nojalla voisi paremmin ansaita tahi oikeammin sanoen siten kehittyisi itsenäisemmäksi ja vaateliaammaksi ja tällä tavoin paremmin täyttäisi tehtävänsä kansalaisena ja ihmisenä.

Mutta tuo köyhyys! Mitenkä (puhumattakaan n. s. "huutolaisista") pitää koulussa monta vuotta lasta, joka niin varhain kuin suinkin pitäisi panna työhön, kun perheen varat ovat niin niukat! Ja jos sinne köyhä lapsi pääseekin, on sivullinen ansiotyö kaikelle koulunkäynnille ja kaikelle kesvatukselle suuri este.

Engel kertoo klassillisessa teoksessaan (Die Lage der arb. Klassen in Engl. siv. 145) mitenkä jo v. 1839 melkein puolet Englannin tehdastyöläisistä oli alle 18 vuoden; Sombart (m. t. siv. 46 seur.) kuvaa virallisten "sinikirjojen" mukaan näitten lasten surkeata tilaa, tietojen ja kasvatuksen puutetta (esim. "Jesus oli joku entinen Engl. kuningas" y. m. s.); ja Agahd (Erwerbstätigkeit schulpflichtiger Kinder) osoittaa, mitenkä meidänkin päivinäme 6—10 vuotiaita lapsia suuressa määrin käytetään etenkin Saksan kotiteollisuudessa aivan mitättömästä palkasta. Ja Louise Zietz (Kinderar-

beit siv. 22) vakuuttaa, että Saksan uutta lastensuojelulakia rikotaan 90 tapauksessa 100:sta, koska sakot rikkomuksista ovat niin alhaiset.

Lasten ansiotyö, — josta tosiaan pitää paikkansa Ruskinin väite, että valmistetun työn kustannuksiin olisi laskettava myöskin työntekijäin tuska ja sielullinen ahdinkotila työtä tehdessä — pakoittaa heidät usein syömättä ja saamatta riittävästi nukkua, usein huonossa sisä- ja ulkoilmassa suorittamaan liian raskasta ja pitkällistä työtä; puhumattakaan siveellisistä vaaroista, kehittää tuo yksipuolinen työ kasvavalla iällä ruumiin vinoon ja tekee sielun tylsäksi; näin tulevat he ruumiillisesti ja henkisesti väsyneinä kouluun, jossa eivät tietysti jaksa tarkkaavasti seurata opetusta, ja silloin heitä rangaistaan.

Varsinkin jos kansanopetus on pakollinen, kuten se on useimmissa sivistysmaissa, on luonnollinen seuraus, että valtion ja kunnan tulee vastata siitä, että koululasten ei tarvitse, ja että he eivät saa hakea koulunkäynnin aikana ansiotöitä ja että ne seuraavat koulun opetusta täysin ravittuina. Kuuluisa englantilainen filosofi Herbert Spencer, joka neljännessä kasvatusoppinsa luvussa laajasti on puhunut ruumiillisen kasvatuksen puolesta, on osoittanut (saks. käänn. siv. 249), että "toimintakyvyn suuruus etupäässä riippuu ravintoaineitten ravitsemisarvosta." Sen tähden on jo ulkomailla ruvettu monin paikoin (Pariisissa, Lontoossa, Kristianissa y. m.) kunnan puolesta ravitsemaan nälkäisiä koululapsia, jotta nämä voisivat menestyksellä ottaa osaa koulun työhön. Vaikeampi on lasten ansiotyön poistaminen tahi edes melkoinen supistaminen, vaikka alku jossain määrin on tehty Englannissa, Sveitsissä, Saksassa y. m., kuitenkin aivan riittämättömästi. Sen poistamisesta olisi muutenkin paljon hyötyä. Ensiksi kasvaisi sen kautta seuraava täysi-ikäinen sukupolvi vahvemmaksi ja työkykyisemmäksi, joka on suuri kansallinen voitto. Toiseksi *vaikuttaisi tuon tavattoman halvan työvoiman poistaminen kohottavasti täysi-ikäisten työpalkkoihin* — josta syystä juuri työnantajat pitävätkin

niin lujasti kiinni lasten työstä. Ja kolmanneksi, kun työpalkat nousevat, pakottaa se tekniikan parantamiseen, kuten kokemus Amerikasta näyttää, jossa korkea työpalkka ja korkea tekniikka käyvät käsikädessä.

Jos lastentyö poistetaan, voivat lapset paremmin seurata opetusta ja paremmin olla kasvatuksen alaisia, otaksumalla, että he kunnollisesti ravittuina käyvät koulua.

Mutta mimmoinen on yleensä se koulu, jossa köyhälistön lapsia kasvatetaan? Onko se semmoinen kuin sen pitäisi olla?

Koulu, kuten kaikki muukin, on ollut hallitsevien luokkien vallan heijastuksena. Korkeampi koulu oli keskiaikana täydelleen, niinkuin melkein koko tiedekin, kirkon ja uskonnon palveluksessa, oikeastaan vain kirkon palvelija. Mutta kun porvaristo vähitellen heräsi, perusti se omia porvarikouluja, jotka ensin pysyivät jotenkin vapaina kirkon vaikutuksesta ja vasta uskonpuhdistuksen ajasta asti joutuivat sen alaisiksi. Mutta mitä mahtavammaksi porvaristo kasvoi, sitä enemmän maallistuivat koulut. Varsinaiset kansakoulut ovat aina pidetyt vallitsevien luokkien alaisina ja välikappaleina ovat etupäässä olleet uskonnon opetus ja historianopetus. Jo Pestalozzi tekee tämän syytöksen ja varsinkin hän valittaa, että uskonnonopetus oli vain ulkonaista muistin vaivaamista. Ja Diesterweg, hänen jatkajansa, nimittää m. m. katkismuksen "hirveimmäksi kaikista kirjoista."

Sangen ankarasti lausuu Rühle (Gr. d. Erz p. 73) tästä kirjasta: "Ylipäänsä katkismuksen yhteiskunnallinen suunta! Se on erittäin hauska luku. Siinä ilmenee kansakoulun luokkaluonne paljaana ja kylmänä. Palvelijoita kehoitetaan kuuliaisuuteen, mutta se kohta, jossa lausunto kääntyy herrojen puoleen, on pois jätetty. Hallitsevia kohtaan terotetaan mieleen alistumista, mutta esimerkit, joissa sallitaan oikeutettua väärän ja rikoksellisen hallituksen vastustamista, ovat jääneet mainitsematta. Myös se lausunto, että täytyy totella jumalaa enemmän kuin ihmisiä, on jätetty sieltä pois.

Seitsemännän käskyn mieltelmävalinnassa kannatetaan voimakkaasti nykyisten omaisuusolojen pyhyyttä; ei ole mitään puhetta köyhälistön oikeudesta olemassaoloon ja sivistykseen. Näin vaikuttaa katkismus omistavien ja hallitsevien luokkien asianajajana, köyhien ja sorrettujen kukistajana ja painajana." Ja suuressa määrin on koko nykyinen uskonnon opetus samaa laatua. Sen takia sanoo sitä Tolstojkin "suurimmaksi rikokseksi lasta vastaan" ja kuuluisa pedagooginen prof. Rein väittää, että "koulumme uskonnonopetus muodostaa oman maailmansa, mutta maailman ilman elämää ja sen takia ilman vaikutusta... Aikansa eläneen ja uuden eteenpäin pyrkivän maailman panevat opettajat nuorison päähän vieretysten." Ja sen takia on, varsinkin kansojen pohjakerroksissa ruvettu vaatimaan koko uskonnonopetuksen poistamista kouluista ja sen kasvatuksesta. Tämä on sitä oikeampi vaatimus, kun lapset tulevat kouluihin aivan eri tavalla uskovien vanhempien kodeista, monista, jotka periaatteellisesti hylkäävät uskonnon. Tämä tietysti ei estä, että ne, jotka *tahtovat* lapsillensa uskonnonopetusta, sitä voivat saadakin kouluissa, vaikkapa valtion kustannuksellakin, kuten monasti ulkomail-lakin, esim. Ranskassa, Sveitsissä y. m. Se ei siis suinkaan ole mitään uskonnonvapautta, jos koulussa lapsia opetetaan päin vastoin, kuin mitä *periaatteellisesti* kodeissa opetetaan. Ja tällöisten vanhempien lukumäärä kasvaa, kuten tiedetään, päivä päivältä. Ja etenkin sosialistit hylkäävät uskonnonopetuksen siitäkin syystä, että koko sen henki kasvattaa nöyryyteen ja nöyrytymiseen, mutta koko sosialismin henki on kasvatusta itsetietoisuuteen, itseluottamukseen ja taisteluun nöyryyttäviä valtoja vastaan.

Toinenkin opetusaine koulussa on monasti ja useimmitenkin omiansa viemään samaan tulokseen, sellaisena kuin sitä nykyään opetetaan, nim. historianopetus. Vieläkin annetaan sotatapahtumille ja yksityisten urotöille sotatantereella liian suuri merkitys, samoin ruhtinaitten toimille joiden vaikutus kansojen elämään on paljoa pienempi kuin yleensä otaksutaan. Tämä kaikki tapah-

tuu hallitsevien voimien tukemiseksi ja tyhjän helisevän isänmaallisuuden ylistykseksi. Länsimaisissa kulttuurivaltioissa on ainakin osaksi asia parimmalla kannalla kuin muualla.

Pariisiin kuuluisan professorin Ch. Seignobosin uusimman ajan historiassa kouluja varten on hyvin vähän puhuttu sodista ja diplomaattisista vehkeilyistä, vaan pääasia on sivistyksellisten ja taloudellisten, vieläpä sosialististenkin olojen esittäminen. Vastaava Englannin kouluissa käytetty käsikirja esittää hallitsijainkin vaiheet sivuasiana. Muun muassa sanotaan niistä, että muutamat olivat hyviä, toiset taas huonoja, "sillä kuninkaat ovat täsmälleen sellaisia kuin muutkin ihmiset." "Ei ole kauan siitä, kun vielä yleisesti arveltiin, että Englannin historia oli sen kuninkaitten historia. Mutta nykyään huomaa jokainen, että Englannin historia on Englannin kansan historia. Kuninkaan merkitys on monasti Englannille ollut vähempi kuin aivan yksinkertaisten kansan keskuudesta lähteneitten miesten, joilla ei ole ollut mitään kruunua, mutta ovat suorittaneet Englannin hyväksi suuria urotoita" (Qvarck, Kommunale schulpolitik siv. 46). Tähän suuntaan käypi tietysti kaikki proletaarinen kasvatus.

Ruumiillinen kasvatus, s. o. huolenpito ruumiin kehityksestä koulussa on paljon suuremmissa määrässä pääsevä valtaan kuin nykyään asian laita on. Tosin enemmän kuin ennen on porvarilliseltakin taholta toimittu tähän suuntaan: on hankittu kylpyjä kouluun, on tutkittu hampaita y. m., mutta harvoin ja ainakin aivan riittämättömästi on pidetty sekä koulun lääkäreiden että opettajiston puolelta tarkkaa huolta lapsien ruumiillisesta kehityksestä koko kouluaikana alusta loppuun asti. Jos vertaa, mitä esim. Zürichissa ja muualla Sveitsissä on tehty tällä alalla siihen, mitä muut valtiot ovat aikaansaaneet, on ero jo suuri. Kansan kasvavan koulu nuorison terveys on koko kansalle niin erinomaisen tärkeä, että tälle, tätä ruumiillista koulukasvatusta varten eivät mitkään rahalliset uhraukset ole liian suuret. "Kun on kysymys kansan kasvatuksesta, eivät mitkään

menot ole liian suuria” väitti jo “vanha suuri mies Gladstone” ja se koskee ehkä etupäässä kansan ruumiillista kasvatusta. Montaigne, Locke, Rousseau, Basedow ja filantropinistit ja vihdoin Spencer ovat sen takia myöskin panneet sille niin suurta painoa. Ja vielä ankarammin tulee sosialistien pitää tästä kiinni.

Vielä on pari pääseikkaa, joiden toteuttamisesta kaikessa laajuudessaan proletaarinen kasvatusta suuresti huolehtii: “työkoulusta” (Arbeitsschule) ja yhteiskuntakoulusta” (Einheitsschule). Ne ovat tämän kasvatuksen kulmakiviä. Mitä Pestalozzi ja Fellenberg, mutta etenkin Fröbel alkuasteilla ovat aloittaneet, on *kohotettava koko koulun hallitsevaksi periaatteeksi*. Työ, käytännöllinen toiminta ihmisten hyörinässä ja pyörinässä on jokaisen varsinainen tarkoitus — se oli m. m. Göttenkin, Kantin ja Snellmanin ajatus. Ja siihen on siis joka ihminen pääasiallisesti kasvatettava, s. o. toiminta on oleva kaiken oppimisen pohjana ja seuraajana. Jo taloustieteen perustaja A. Smithkin sanoi, että ihmisen henki kehittyy hänen työnsä ääressä. Muutamat porvarilliset kasvattajat (Kreschensteiner y. m.) ovat jo ruvenneet tätä ymmärtämään, mutta pääasiallisesti sosialismin vastustamiseksi eikä yksinomaan tavallisena pedagogisena periaatteena. Tässä ei ole, kuten Schulz (Schulreform siv. 188) sattuvasti huomauttaa, “kysymys käsityöopetuksesta vaatimattomana erikoisalana opetuksessa, vaan koko sisällisen koulutyön uudestaan perustamisesta, sen uudesta suhtautumisesta sen mukaan, kuin työ on asetettu koko opetusaineiston ja opetusmedootin perusteeksi.” Marx jo väitti (Kapital I^o, 449), että “tuottava työ opetukseen ja voimisteluun yhdistettynä... on ainoa keino täydellisesti kehittyneitten ihmisten luomiseksi.” Tämä on “tulevaisuuden kasvatuksen itu.” Näistä sanoista sai R. Seidel, kuten hän itse tunnustaa, aiheen kuuluisaan kirjaansa “Arbeitsschule” (toinen pain. 1910) ja hänestä tuli siten työkouluuutteen, kasvatustieteen uusimman ja tulevaisuudessa hedelmällisimmän uuden aatteen varsinainen luoja. *Missä vain suinkin käy päinsä, on kaikki opetus asetettava työn ja toi-*

minnan yhteyteen, oppilaan tulee käytännöllisesti pyrkiä, mikäli mahdollista, niihin totuuksiin, joita koulussa opetetaan. Silloin opinhalu hänessä kasvaa (Herbartin kuuluisa "Intresse"), kun itse saa hakea totuuden, itse toimia, olla aktiivinen eikä yksinomaan tai pääasiallisesti passiivinen, vastaanottava, joka oikeastaan sotiikin nuorison luonnetta vastaan. Itsetoiminta pitää tarkkaavaisuuden vireillä, tietopuolisessakin opetuksessa, mutta passiivisuus kuolettaa sen. Osanotto aktiiviseen toimintaan opetuksen aikana herättää oppilaissa tutkimuksen halua, kekseliäisyyttä ja toimeliaisuutta; se kehittää oppilaan energiaa, lujentaa hänen tahdonvoimaansa ja luopi hänestä itsenäisemmän luonteen, etevämmän karakterin, vankemman ihmisen elämän taistelussa. Ja siten tämä opetusmetodi: itsetoiminta kaiken mahdollisen perustuksena opetuksessa synnyttää sen, minkä uudempi, varsinkin herbartianinen opetus ja kasvatus tahtoo aikaansaada; siveellisen luonteen. Ja kaiken tämän ohessa se paremmin ja lujemmin painaa lapsen mieleen koko teoreettisen, tietopuolisen opin, paremmin kuin silloin, kuin oppilas vain tahi pääasiallisesti on reseptiivinen, passiivinen, vastaanottava. Sen takia onkin useimmin nykyinen opetus niin kuolettava, niin vähän huvittava ja lapsen mieleen painuva, kun hän melkein kokonaan on vain vastaanottava, vaikka hän, kuten joka ihminen ja vielä suuremmassa määrässä nuori, elämänvoipa ja elämänhaluinen ihminen on luonnostaan taipuva toimintaan ja voimiensa koittamiseen kaikissa mahdollisissa suhteissa. Luonnollista on, että tästä syystä koko opetusaineitten valinta käypi enemmän käytännölliseen suuntaan, kohdistuu etenkin semmoisiin aineisiin, jotka ovat elämässä "hyödylliset," tahi edistävät tätä maallista toimintaa ja että metafyyseen mietiskelyyn vievät saavat kasvatuksessa jäädä enemmän syrjään. Tätä onkin m. m. Herbert Spencer laajasti kasvatustieteen ensimmäisessä luvussa teroittanut mieleen. Luonnontieteitten tuleekin sen tähden jo monistakin syistä olla kaikkien muitten opetusaineitten etusijalla; niitten avulla voi "työkoulu" paraimmiten

toteutua. Niiden avulla voi opetus tapahtua induktiivisesti, *kokeitten* nojalla päästä yleisiin totuuksiin, jolloin oppilaan spontaneiteetti, itsetoiminta kehittyy — jota puolta varsinkin Rousseau ja Montaigne pontevasti ovat suosittelleet — ja niitä harjoittaessa voipi oppilas paraimmiten tehdä *itsenäistä työtä* ja *itsenäisiä keksintöjä*. Kaiken tämän ohessa "työkoulu antaa myöskin paremman tilaisuuden erilaisten oppilaiden luonnonlahjojen keksimiseen ja ennen kaikkea se opettaa oppilasta, kuten opettajaakin, antamaan *enemmän arvoa ruumiilliselle työlle*, joka on kaiken muun työn perustuksena ja pohjana ja jolle tähän asti on annettu liian vähän tunnustusta hamasta muinaisuudesta aina meidän päiviimme saakka.

Luonnollista on, että varsinainen kansakoulu ainakin toistaiseksi jääpi ainoaksi koulu- ja kasvatustalokseksi kansan suurelle enemmistölle. Ainoastaan pienempi määrä köyhälistön lapsia voi päästä korkeampiin kouluihin. Mutta se vaatimus on ehdottomasti tehtävä, että tämä siirto tapahtuu ilman vaikeuksia, joita nykyään on; että kansan lapsi esteettömästi, jos hänellä siihen on luonnollisia lahjoja, siirtyy korkeampaan kouluun. Tämä taas on mahdollista, jos korkeampikin kouluopetus on maksuton ja opetusvälikappaleet niinkään. Ja sen tähden täytyy ylemmän koulun myöskin olla suoranaisena jatkona kansakouluille. Silloin ei tyhmä ja lahjaton yläluokan lapsi, pyri opinteille, ja toiselta puolen lahjakas köyhälistön lapsi, jolla on suuremmat luonnonlahjat, voi näitten mukaan enemmän hyödyttää yhteiskuntaa. Nykyään pääsee esim. Uudella Seelannilla mikä lapsi tahansa esteettömästi ja valtion kustannuksella aina yliopistoon saakka. Säätykierto tulee täten tasaisemmaksi ja pääsee vihdoin häviämään.

Ja tämän korkeamman koulun tulee olla yhtenäisenä (Einheitsschule) ja sekin molemmille sukupuolille yhtenäisenä, sillä jo Jean Paul väitti aivan oikein, että "hyvän käytöksen paraimpana tukena koulussa on sukupuolten yhtenäinen kasvatus; kaksi poikaa suojelee kahtatoista tyttöä ja päinvastoin. *Kokemus* on tosiaan

— *muutamista poikkeuksista* huolimatta — todistanut, että kodin yhteinen kasvatus, koulussa jatkettuna, on paljon terveellisempi nuoren tytön ja pojan kehitykselle, etenkin siveellisessä suhteessa kuin kasvatus eri kouluissa. Ja sitäpaitsi sekin on omiansa kehittämään yhteistä ihmisyyden tunnetta, joka ei kasvatuksessa eroita naista ja miestä, yhtä vähän kuin ministerin ja talollisen poikaa toisistaan. —

Jo muinaisuuden suuri filosofi Platon erotti hyveessä kolme eri alaa: totuuden, oikeuden ja kauneuden. Viimemainittu tulee nykyajan kasvatuksessa ehdottomasti liian vähän näkyviin. Ja kuitenkin ihminen on yksipuolisesti, vaillinaisesti kasvatettu, ellei häntä ole kauneuteen totutettu, opetettu ymmärtämään kauniin sopusuhtaisuuden lakeja ja ilmiöitä. Jo Cicero huomautti siitä, että sopusuhtaisuus, joka luonnossa vallitsee, kehoittaa meitä hakemaan sitä siveellisyydenkin alalla, ja Schiller, Saksan ylevä runoilija, tahtoi panna kauneuden kaiken kasvatuksen perustaksi. Tämä voi olla erehdys; mutta se ei ole mikään erehdys, joka vaatii, että kauneus on kolmas niistä sisaruksista, jotka lapsen sielun muodostavat sopusuhtaiseksi ja täydelliseksi. Ja tätä on ruvettukin yhä enemmän ymmärtämään, mutta ei vielä kukaan riittävästi. Kouluissa ja mikäli mahdollista, kodeissa on tälle kasvatukselle annettava kolmas osa kaikesta kasvatuksesta, etenkin kauniitten esineitten, soitto-kappaleitten ja runotuotteiden esittämisellä lapsille ja nuorisolle (ei saa unohtaa taidekuvien esittämistä koulun skioptikonin avulla ja lasten kauneudenaistin herättämistä retkeilyllä luonnon helmassa, taideiltamien toimeenpanemista kouluissa y. m.). Ja yleensä täytyy panna jyrkkä vastalause sitä yksipuolista tiedollista (intellektualista) kasvatusta vastaan, joka nykyään on vallalla, joka kuolettaa koko oppimisen halun ja itsenäisen ajattelemisen kyvyn sen ohessa. Valitettavasti nykyinen opetus ja kasvatus yleensä suloo kuolleeksi käyviä tietoja oppilaan sieluun, josta monastikaan ei ole aineellista ei henkistä hyötyä.

Minä en tässä tahdo muuta kuin ohimennen kajota siihen opetukseen ja kasvatukseen, jonka varsinaisen kouluajan jälkeen nuoret pojat ja työt köyhälistön piireistä saavat. "Opissa" niille ei opeteta liioin ammatitaitoa, vaan niitä käytetään työnantajan puolelta melkein vain helppoina työvoimina "lisäarvon" kartuttamiseksi; sehän on yleisesti tunnettu ja tunnustettu tosiasia. Vastapainona voi toimia etupäässä sosialidemokraattinen nuorisoliike.

III.

Olen tässä esittänyt proletaarista kasvatusta pääasiallisesti erityisissä kasvatuslaitoksissa syystä, että proletaarinen perhekasvatus on ja täytyy olevissa oloissa olla sangen puutteellinen. Mutta missä se *suotuisissa olosuhteissa* käy päinsä, täytyy sen tapahtua muutamia erityisiä näkökohtia huomioon ottamalla. Esitän näistä muutamia, pääasiallisemmat.*)

Se, mikä kaikessa kasvatuksessa mahtavimmin vaikuttaa, on *esimerkki*. Kun lapsi astuu elämään, ei hän tietysti tiedä tästä mitään. Hän luonnollisesti jäljittelee ympäristöään ja ennen kaikkea niitä, jotka ovat enimmänsä hänen kanssaan, hänen vanhempiaan. Pysyväisimmät vaikutukset lähtevät siis vanhemmista. Hyvin suuressa määrässä saavat vanhemmat semmoisia lapsia kuin he itse ovat. Tätä tarkoittaa Goethenkin kaksoissäkeistö:

"Hyviä lapsia saada voisi,
Jos itse vanhemmat hyviä oisi."

Ei ole vanhemmilla edes oikeuttakaan vaatia lapsilta hyviä avuja, elleivät itse niitä tahdo harjottaa. Koettakoot siis vanhemmat itse ennen kaikkea pyrkiä paremmuuteen *joka hetki*, niin on hyvä toivo, että lapsetkin seuraavat mukana. Tosin se ei *aina* tapahdu,

*) Tässä olkoon huomautettu eräästä *erinomaisesta* pienestä kirjasta: H. Schultz, Äiti kasvattajana (suomeksi 25 p. Lindströmin antikvar.), joka Saksassa sekä norjarillisisä että sosialistisissä piireissä on suurilla kiltoksilla vastaan otettu. Se on sosialistisessä hengessä kirjoitettu.

sillä vastakohtana on monasti *ympäristö*. Sen tähden on mitä tärkein seikka kasvatuksessa, että hankitaan lapselle, suuremmalle ja pienimmälle, *hyvä seura*. Se on mielestäni kerrassaan *tärkein asia koko kasvatuksessa*. Sillä, kuten jo Montaigne huomautti, on se oikeastaan elämä, joka ihmisen sittenkin *pääasiallisesti* muodostaa, se on *mahtavin kasvattaja* kaikista, ainakin sitten, kun ensimmäisinä 5—6 vuotena perustus on laskettu kodissa tai kasvatuslaitoksessa. Siis ainakin 6:nnesta ikävuo-
desta lapselle *hyvä seura, hyvä kumppali*.

Toinen suuri tekijä kasvatuksessa on lapsen *totuttaminen*. Siistiksi ei lapsi tule, ellei siihen aina taivuteta, eikä hän järjestystä opi, ellei kasvattaja yhtä mitään totuta häntä tähän: jo hyvinkin pienenä täytyy lapsen esim. tottua aina leikittyään asettamaan lelunsa johonkin määrättyyn paikkaan. Mutta ennen kaikkea täytyy totuttaa nuorta vesaa vaikeuksia kärsimään ja velvollisuutensa täyttämiseen, sillä muuten ei hän kelpaa missään yhteiskunnassa. Tähän tarvitaan paljon kärsivällisyyttä, sillä ei sovi kiusata lasta kaikenmoisten pikkuseikkojen tähden; ylipäänsä ei häntä saa "haukkua" eikä, ainakaan hieman suurempana, lyödä, koska tämä vain kehittää hänessä uppiniskaisuutta ja loukkaa hänen kunniantuntoaan ja ihmisarvoaan, kun juuri köyhälistön lapsesta ennen kaikkea on kehitettävä itsenäinen, ihmisarvonsa tunteva, vapaa ihminen. Sitäpaitsi kehittää ruumiinrangaistus aistillisuutta suuressa määrin, jota tietysti, ainakin nuoressa iässä, on visusti karrettava. Paras rangaistus on tyytymättömyyden ilmaisu äidin tai isän puolelta: sen tulee ensimmäisissä tapauksissa riittää. Ja sen ohessa paranee lapsi paraimmiten, jos hän aina, kun vain mahdollista on, itse omassa olennessaan saapi kärsiä ikävät seuraukset huonoista teoistaan; mistä jo kuuluisa Rousseau Emile kirjassaan on huomauttanut. Kiitoksia ja palkintoja on taas toiselta puolen jotenkin kohtuullisesti käytettävä, koska ne monasti enemmän pilaavat ihmistä kuin kasvattavat, ja hänen täytyy tottua tekemään velvollisuutensa eikä toimimaan minkään palkinnon nojalla: päivastainen

näkökanta on juuri heikoin kohta kristillisessä siveysopissa. Yleensä tulee tarkasti miettiä kaikkia käskyjään, mutta sitten niiden täyttämistä johdonmukaisesti vaatiakin; tottelevaisuuteen täytyy nuorta vesaa totuttaa, vaikka ei suinkaan orjamaiseen, vaan mitä enemmän ikää karttuu, tulee kasvattajan lyhyesti selittää käskynsä tai kieltonsa syyt ja seuraukset. N. s. flegmaattiset luonteet ovat tavallisesti hyvinkin taipuvaisia itsepäisyyteen; jos se on hyvin kovaa laatua, on asianomainen suljettava yksinäisyyteen: se keino auttaa paremmin, kuin ankara pieksäminenkään. Kaikki lapset, itsepäisetkin, ovat hyvin iloiset, jos kasvattaja heille osottaa luottamusta, s. o. otaksuu, että he kyllä toimittavat sen, mikä heiltä vaaditaan. Tällä keinoin saapi muutenkin ihmeitä aikaan, kuten esim. monen suuren sotapäällikön (esim. Caesarin) suhde sotilaihinsa selvästi osoittaa.

Yleensä on hyvin laajasti annettava luonnon kulkea kulkuaan, Rousseau'n antaman opetuksen mukaan, ja autettava sitä kulkua, missä apua tarvitaan. Ellen Key, Ruotsin nerokas kirjailija, väittää, että kasvatus ei olekkaan muuta kuin sitä, että "annetaan luonnon tasaisesti ja verkalleen kehittyä, ja ainoastaan valvotaan, että ulkonaiset olot tukevat luonnon omaa työtä" (Barnets årh. II, 2). Ja tähän avustukseen tarvitaan etenkin rakkautta, kasvattajan rakkautta lapseen, mutta ei suinkaan mitään "apinarakkautta", joka hemmottelee lasta ja siten siitä kasvattaa nokkaviisaan ja itsekkään ihmisen. Yhtä turmiolliseksi käypi tila, jos esim. toinen vanhemmista myöntää ja toinen kieltää: silloin ei tietysti lapsi tiedä mitä tehdä tai oikeastaan käyttää toista vanhemmista toista vastaan halujensa tyydyttämiseksi.

Paras rakkaus lapsiin ilmenee siinä näennäisesti vähäpätöisessä seikassa, että niiden kanssa tahtoo ja osaa leikkiä, kuten jo kuuluisa ranskalainen kirjailija rouva Stael, on huomauttanut.*) Ja kun lapsi kasvaa suurem-

*) Sivumennen mainittakoon, että parhaimmat lapsenlelut ovat ne, jolta voi ottaa kappaleiksi ja niistä jotain uutta rakentaa; sillä lapsi tahtoo ja sen täytyykin harjoittaa leikkilessäkin itsenäistä toimintaa Fröbelin kasvatusopin mukaan; sillä tavalla hän oppii tutkimaan jo lapsena asiain ydintä, oppii tuntemaan "esinettä itseään", käyttääkseen Kantin kuuluisaa lausuntoa tässä merkityksessä.

maksikin, tulee aina ottaa osaa sen puuhiin ja harrastuksiin, jotta toimintahalu kehittyisi. Sillä toimeen ja työhön tulee, kuten sanottu, sitä kasvattaa. Ja tämän kanssa yhteydessä on kasvattaminen elämän ilon hakemiseen, mikäli suinkin mahdollista. Sillä ainoastaan näin kehittyy lapsesta ihminen, joka katsoo rohkeasti elämää ja joka *ei tyydy* tavalliseen jokapäiväisyyteen ja nykyisiin oloihin, vaan *pyrkii aina eteenpäin, aina parempaa tulevaisuutta kohti*. Ja näin koko ihmiskunnan tila vähitellen muuttuu ja kehittyy yhä paremmaksi. Tämä tapahtuu vielä varmemmin, jos kasvattaja aina teroittaa nuorison mieleen sosialismin tarkoitusta ja korkeata ihannetta, kun tämä pystyy sitä tajuamaan. Kovin kauniisti on Nietzsche Zarathustrassaan kaikesta kasvatuksesta lausunut: "Teidän lapsiennon maata tulee teidän rakastaa — vielä keksimätöntä kaukaisessa meressä! Sitä kohti pyydän minä teitä purjehtimaan, sitä etsimään." Kasvatus on elävän vanhemman sukupolven sunnitelman mukainen vaikutus nuorisoon muodostaakseen siitä kunnan ihmisiä. Vieläpä kunnollisempia kuin itse synnyttäjät ovat. "Sinun ei tule jatkaa sukuasi ainoastaan eteenpäin, vaan *ylöspäin*. Avioliitto on kahden tahto luoda se, joka on enemmän kuin ne, jotka sen loivat." Ylöspäin! On istutettava nuoriin vesoihin etenkin se käsitys, että itsekkyyden on kuolettava, että tulee uhrautua toisten edestä: perheen, yhteiskunnan, kansan, ihmiskunnan edestä. Ihmiskunnan pitää kulkea eteenpäin ylempiä tarkoituseriä kohti! Sitä varten tulee meidän kasvattaa lapsiamme, sitä suurempaa tulevaisuutta varten, josta juuri lapset ja lastenlapset saavat nauttia. Meidän tulee kasvattaa lapsiamme korkeampaa ihmiskuntaa varten, *joka juuri on sosialismin perustama ihmisyyden ja johon viepi yksin sosiaalinen, sosialistinen kasvatus*. Kuten Nietzsche sanoo: "Teidän lapsienne maata tulee teidän rakastaa, sitä kohti purjehtia, sitä etsiä!"

28. 5 13.